

RECENZE A ANOTACE

VÍTOVÁ, Blanka: Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách po rekodifikaci soukromého práva

Vydání druhé, první v Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, 264 s. ISBN 978-80-7478-491-0

Iva Šťavíková Řezníčková*

V polovině roku 2014 vydalo nakladatelství Wolters Kluwer, jako druhé vydání, zajímavou odbornou monografii, která, jak deklaruje autorka textu, podává komplexní pohled na aktuální tematiku spojenou s nepřiměřenými smluvními ujednáními ve spotřebitelských smlouvách. První vydání monografie pod názvem „Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách“ vzniklo v rámci řešení projektu Grantové agentury České republiky „Ochrana spotřebitele a její problematické aspekty se zaměřením na tzv. nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách a rozhodčí doložky“, reg. č. P408/10/0914.

Autorka Blanka Vítová působí nyní jako Of counsel v advokátní kanceláři DOHNAL PETROT SLANI-NA. Autorka od roku 2007 působila jako členka rekodifikační komise Ministerstva spravedlnosti pro přípravu nového občanského zákoníku, kde se mimo jiné zaměřovala na rekodifikaci spotřebitelského práva. Kromě toho autorka dlouhodobě působí jako odborná asistentka na katedře občanského práva Právnické fakulty v Olomouci. Blanka Vítová je jedním z mála odborníků věnujících se tematice ochrany spotřebitele komplexně již dlouhou řadu let. Autorka publikovala několik odborných statí, týkajících se ochrany spotřebitele, nejen v České republice, ale i v zahraničí.

Recenzovaná monografie je publikací z oblasti spotřebitelského práva resp. jeho soukromoprávní části. Stěžejním tématem je problematika nepřiměřených smluvních ujednání ve spotřebitelských smlouvách. Na toto téma v poslední době publikuje řada autorů,¹ nicméně dílo, které by bylo komplexní ana-

lyzou dané problematiky, zatím nebylo publikováno, a to přesto, že problematika nepřiměřených smluvních ujednání se dotýká prakticky každého občana při naprosto běžné interakci s podnikateli (např. při uzavírání smlouvy s mobilním operátorem, při koupi spotřebního zboží přes internet.).

Systematicky je monografie rozdělena do sedmi kapitol. První dvě kapitoly se věnují obecným otázkám spojeným s tematikou ochrany spotřebitele. Kapitola třetí je pak čistě věnována rozsahu věcné a osobní působnosti směrnice o 93/13/EHS. Tato kapitola věcně navazuje na podkapitulu 1. 1. s názvem spotřebitel. Recenzentka konstatuje, že subjekty resp. definiční znaky charakterizující jednotlivé smluvní strany spotřebitele a podnikatele nejsou příliš rozebrány resp. autorka se příliš nezabývá problematickými aspekty spojenými s vymezením jednotlivých subjektů smlouvy (spotřebitel, podnikatel).

Čtvrtá kapitola se věnuje problematickým aspektům spojených s generální klauzulí nepřiměřených ujednání ve smyslu směrnice 93/13/EHS. Naplnění všech kritérií generální klauzule je předpokladem

Šťavíková Řezníčková Iva. Právní a praktické dopady nesprávné transpozice směrnice o zneužívajících klauzulích Jurisprudence, 2013, č. 6, s. 27 – 31., Šťavíková Řezníčková, Iva. Prodloužení promlčecí lhůty ve spotřebitelských smlouvách. In Žatecká Eva. *Cofola 2013*. Brno: Právnická fakulta MU, 2013. s. 535-548, ISBN 978-80-210-6625-0. Dohnal, Jakub. Spotřebitelský úvěr. Praha: Leges, 2011, s. 128., Raban, Přemysl. Drobní dlužníci a zakázaná smluvní ujednání. *Právní rádce*, 2009, č. 11, s. 20 an., Paľko, Daniel. Poplatky za vedení úverového účtu. *Soudce*, 2013, č. 1, s. 7 - 14., Knoblochová, Věra. Zneužívající smluvní ujednání – další krok k ochraně spotřebitele? *Jurisprudence*, 2012, č. 7-8, s. 89 - 93. Hruďa, Ondřej. Poplatek za vedení úverového účtu – mají mít i české banky důvod k obavám? *Právní rozhledy*, 2012, č. 2, s. 57 - 62. Bobek Michal, Bříza, Marek: Vymáhání unijního práva v České republice. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 12, s. 23 - 31.

* JUDr. Iva Šťavíková Řezníčková, Katedra občanského práva, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Brno.

¹ K tomu srovnej: Nový, Zdeněk. Arbitration Clause as Unfair Contract Term from the Perspective of Czech and EC Law. *Global Jurist*, Berkeley, CA, USA: The Berkeley Electronic Press, 2009, roč. 9, č. 4, s. 1-36. ISSN 1934-2640. Pelikánová, Irena. České právo, Evropa a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie* 10/2011.

pro vyslovení nepřiměřenosti smluvního ujednání. Autorka v této poměrně rozsáhlé kapitole zdařile analyzuje jednotlivé pojmy generální klauzule, přičemž poskytuje čtenáři komparativní pohled na danou tematiku. Recenzentka oceňuje i prezentaci poměrně rozsáhlého množství judikatury vnitrostátních soudů k dané tematice, protože jak správně autorka poznamenává, jen národní soud je oprávněn rozhodnout, zda konkrétní smluvní ujednání je či není nepřiměřené. Soudní dvůr EU může poskytnout jen vodítka k interpretaci pojmů obsažených v generální klauzuli. V této kapitole je dále věnován značný prostor problematice jednotlivých jazykových mutací směrnice 93/13/EHS resp. autorka poukazuje na rozdílnosti v chápání jednotlivých právních pojmů (např. dobrá víra) v různých právních kulturách.

Pátá a šesta kapitola se věnují tzv. „blue listu” - nezávaznému ilustrativnímu listu smluvních ujednání obsažených v příloze směrnice 93/13/EHS, které mohou být nepřiměřeny, naplní – li znaky generální klauzule směrnice. V páté kapitole je věnován prostor těm ujednáním, které byly implementovány do vnitrostátního práva resp. do zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Autorka se zabývá možnými způsoby náležité implementace tohoto seznamu smluvních ujednání. V této části publikace autorka podává nejen výčet smluvních ujednání, která mohou být nepřiměřená, ale uvádí i řadu praktických příkladů z praxe na kterých demonstruje nepřiměřenost vybraných smluvních ujednání. Z tohoto důvodu se pak tato prakticky zaměřená část publikace může stát cenným inspiračním zdrojem, zejména pro praktikující advokáty a soudce příp. rozhodce rozhodující spotřebitelské spory. Jistou slabinu této kapitoly spatřuje recenzentka v tom, že autorka se při uvádění některých příkladů možných nepřiměřených smluvních ujednání omezuje pouze na samotné tvrzení případné nepřiměřenosti, aniž by uvedla argumenty podporující takové tvrzení.²

Šestá kapitola je pak věnována těm smluvním ujednáním obsaženým v příloze směrnice 93/13/EHS, která nebyla implementována do vnitrostátního právního řádu. Autorka v úvodu kapitoly uvádí, že přesto že nebyla implementována některá ujednání uvedená v příloze směrnice, mohla by být vymahatelná i v horizontálních resp. soukromoprávních vztazích, a to s odkazem na rozsudek Soudního dvora EU ve věci Mangold.³ Sama autorka pak tuto myšlenku dále nerozvíjí a ani neuvádí argumenty podporující toto tvrzení. Recenzentka uvádí, že rozsudek Mangold se primárně týkal horizontálního účinku obecného právního principu.⁴ I když Soudní dvůr EU

ve své další judikatuře⁵ uvedl, že směrnice může mít horizontální účinek v případě, že samotná směrnice konkretizuje obecnou právní zásadu Unie, pokud ta spadá do působnosti práva EU, tak dle recenzentky nelze tyto závěry aplikovat na ujednání obsažená v příloze směrnice 93/13/EHS. Pokud bychom tvrdili, že ochrana spotřebitele je obecnou právní zásadou, kterou směrnice 93/13/EHS jen konkretizuje, pak bychom mohli tvrdit, že na všechna ustanovení v jednotlivých směrniciích na ochranu spotřebitele lze aplikovat horizontální účinek směrnice, pak by postrádalo jakýkoliv smysl rozlišovat mezi vertikálním a horizontálním účinkem směrnice. Kromě toho autorka si je vědoma faktu a sama to v publikaci uvádí,⁶ že i když určitá smluvní podmínka obsažená v příloze směrnice 93/13/EHS nebyla implementována do vnitrostátního právního řádu neznamena to, že by vnitrostátní soud nemohl takovou podmínku prohlásit za nepřiměřenou, ovšem nikoliv z důvodu aplikace horizontálního účinku směrnice, ale z důvodu, že při posouzení konkrétní smluvní podmínky by dospěl vnitrostátní soud k závěru, že jsou naplněny všechny znaky generální klauzule směrnice 93/13/EHS.

V sedmé kapitole autorka analyzuje následky nepřiměřených smluvních ujednání obsažených ve spotřebitelských smlouvách. Autorka interpretuje právní úpravu relativní neplatnosti nepřiměřených smluvních ujednání a následně právní úpravu neplatnosti absolutní. Na původní právní úpravu relativní neplatnosti, zakotvenou v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů, existuje řada rozporuplných právních názorů.⁷ Zbytek této kapi-

zákazu horizontálního účinku směrnic. K tomu více: GA Geelhoeda stanovisko ze dne 16. března 2006 ve věci Chacón Navas, zejména body 51-55; stanovisko GA Mazáka ve věci Palacios, body 83 až 97 a body 130-138. K této ostré kritice se připojil GA Colomer ve stanovisku ze dne 24. ledna 2008 ve věci Michaeler (rozsudek ze dne 24. dubna 2008, Michaeler a Subito GmbH, C-55/07 a C-56/07, Sb. rozh. s. I-3135). Dále pak Generální advokátka Trstenjak ve svém stanovisku ze dne 29. března 2007 ve věci Carp (rozsudek ze dne 7. června 2007, Carp, C-80/06, Sb. rozh. s. I-4473), bod 70 zdůraznila, že podstatou rozhodnutí ve věci Mangold je výjimečná, v zásadě ústavní, hodnota zákazu diskriminace na základě věku, která si vyžaduje ochrany bez ohledu na to, zda je provedena ve směrnici, jež nemůže mít přímý účinek.

⁵ K tomu srovnej: Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 23. září 2008, C-427/06 Bartsch, Sb. roz. I-7245, Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 19. ledna 2010, C-555/07 Küçükdeveci.

⁶ K tomu srovnej - str. 209.

⁷ K tomu srovnej: Šťavíková Řezníčková Iva. Právní a praktické dopady nesprávné transpozice směrnice o zneužívajících klauzulích Jurisprudence, 2013, č. 6, s. 27 – 31., Dohnal, Jakub. Spotřebitelský úvěr. Praha:

² K tomu srovnej např.: str. 112, 115, 119, 135.

³ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 22. listopadu 2005 ve věci C-144/04 Werner Mangold v. Rüdiger Helmov.

⁴ Hlavní kritika tohoto rozhodnutí směřovala k tomu, že právní závěry v případě Mangold obcházejí princip

toly je pak věnován zkratkovitému popisu ochrany spotřebitele v jednotlivých unijních právních nástro-

Leges, 2011, s. 128., Raban, Přemysl. Drobní dlužníci a zakázaná smluvní ujednání. *Právní rádce*, 2009, č. 11, s. 20 an., Krampera, Jan. Neplatnost nepřiměřených ujednáních ve spotřebitelských smlouvách, *Bulletin advokacie*, 2009, č. 1, s. 44 an., Usnesení Ústavního soudu ze dne 9. února 2011, sp. zn. Pl. ÚS 1/10.

jích regulace ochrany spotřebitele (nekalá soutěž, návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o společné evropské právní úpravě prodeje.)

Monografie Blanky Vítové je čtivá a čtenáři přístupná. Z důvodu zaměření publikace spíše na praktické otázky spojené s nepřiměřenými smluvními ujednáními ji lze doporučit zejména praktikujícím advokátům a soudcům příp. rozhodcům.

BOGDAN, Michael: Concise Introduction to EU Private International Law

2nd ed. Groningen: Europa Law Publishing, 2012, 228 s. ISBN 9789089521088.

Iveta Rohová*

V roce 2012 vyšlo v nakladatelství Europa Law Publishing v pořadí již druhé vydání knihy s názvem „*Concise Introduction to EU Private International Law*“, jejímž autorem je profesor právní komparatistiky a mezinárodního práva soukromého, původem československý rodák, v současné době působící na Univerzitě v Lundu, ve Švédsku, Dr. Michael Bogdan.

Poprvé byla publikace vydána v tomtéž nakladatelství v roce 2006. Evropské mezinárodní právo soukromé je však natolik dynamickým odvětvím, že po necelých šesti letech bylo nezbytně nutné monografii novelizovat a citelně rozšířit, aby i nadále mohla sloužit svému účelu. Především bylo zapotřebí promítnout do textu změny vyplývající z přijetí Lisabonské smlouvy (nacházející svůj odraz ve Smlouvě o fungování Evropské unie¹) a doplnit knihu o nově přijatá nařízení (či nařízení čekající na přijetí) v této oblasti.

Monografie sestává celkem z jedenácti kapitol, dále členěných na dvě úrovně podkapitol. V úvodní kapitole prof. Bogdan nejprve představuje me-

zinárodní právo soukromé jako samostatné právní odvětví, jeho předmět, jakož i jeho místo a význam v současném globalizovaném světě. V samostatné podkapitole se věnuje postavení Evropské unie a jejích zákonodárných orgánů, jakož i úloze Soudního dvora EU v procesu formování současného mezinárodního práva soukromého v členských státech. Úvod uzavírá podkapitola věnovaná pramenům (evropského) mezinárodního práva soukromého a jejich hierarchii. Na tomto místě prof. Bogdan zdůrazňuje, že nařízení EU jsou (ve srovnání s mezinárodními smlouvami, ale i s vnitrostátní legislativou) mnohem efektivnějším nástrojem regulace soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem, a to hned z několika důvodů. Hlavní přednost nařízení spočívá v tom, že nevyžadují (nutno dodat *zásadně*) provedení vnitrostátním právem, neboť jsou přímo aplikovatelná ve všech členských státech.² Tato jejich vlastnost by měla také zajistit jednotnou interpretaci a aplikaci nařízení ve všech členských státech EU (s. 16). O tom, jaká je reálná situace, bychom mohli polemizovat. To však není předmětem této stati ani recenzované monografie.

Druhá kapitola monografie nese název „Dopad Smlouvy o fungování Evropské unie na mezinárodní právo soukromé členských států EU“. Nutno dodat, že takto široce pojatá kapitola se blíže zaměřuje pou-

* Mgr. Iveta Rohová působí jako doktorandka a od roku 2015 též jako asistentka na Katedře mezinárodního a evropského práva na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně.

¹ Smlouva o fungování Evropské unie (konsolidované znění). In: *EUR-Lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 10. 9. 2014]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=CS> (dále jen „SFEU“).

² I zde ovšem existují výjimky; v oblasti evropského mezinárodního práva soukromého tuto výjimku představuje v první řadě Dánsko, dále také Spojené království a Irsko.